

TEMATICA BALCICULUI ÎN COLECȚIA REGALĂ DE LA MUZEUL NAȚIONAL BRAN

Nicoleta PETCU¹

BALCIC THEME IN THE ROYAL COLLECTION FROM THE BRAN NATIONAL MUSEUM

ABSTRACT

Bran and Balcic were among the favorite residences of Queen Maria of Romania. This paper presents movable cultural property from the Bran National Museum that belonged to the royal collection in Bran and remind us of the interwar Balcic: paintings made by Samuel Mütznér, C.C. Constantinescu, Otilia Michail Oteteleşanu as well as decorative art pieces found in the vintage rooms from the Balcic royal residence. The identified objects show not only their artistic value, but also the indisputable connection between these two royal properties.

Keywords: Queen Maria of Romania, Bran, Balcic, Samuel Mütznér, C.C. Constantinescu, Otilia Michail Oteteleşanu, Bran National Museum.

Reședințele regale de la Bran și Balcic au fost pentru regina Maria a României locuri unde visul a devenit realitate. La Bran, regina a primit în dar castelul de la autoritățile orașului Brașov, potrivit actului de donație de la 1 Decembrie 1920, ca semn de prețuire pentru contribuția adusă la înfăptuirea Marii Uniri, edificiul urmând să fie restaurat și împodobit potrivit sfaturilor artistice ale arhitectului Karel Liman.

După restaurarea Castelului Bran, a urmat, începând din 1925, amenajarea reședinței regale de la Balcic. Aflat la sud de orașul Constanța, în cadrilaterul de la Marea Neagră, astăzi în Regiunea Dobrici din Bulgaria, frumosul orașel Balcic cu deschidere la mare, cu deosebita Coastă de Argint și căsuțele înșirate în amfiteatru, pe pantele abrupte ale dealurilor, până aproape de mare, a fost o așezare românească în perioada 1913-1940. Aici, aproape de mare, pe coasta terenului de la malul mării, regina Maria a României a înfăptuit o frumoasă reședință de vară cu mai multe construcții, printre care se evidențiază vila cu minaret *Cuibul Solitar* („Tenha Juvah”, în limba turcă), o construcție de inspirație orientală, vila *Săgeata Albastră* („Mavi Dalga”, în limba turcă), *Casa Suitei* („Sabur Jevi”, în limba turcă), colonada *Apele Păcii* („Suliman Leic”, în limba turcă), numită și *Loja Romană*, capela ortodoxă *Stella Maris*, vechea moară și o frumoasă grădină cu numeroase terase construite pe panta abruptă a dealului, cu pergole, vase decorative, statui, cruci de piatră, cu izvoare, zăgăzuri, punți peste apă, alei pietruite, scări de piatră, canale și bazine cu apă, o fântână și foarte multe flori, care înfloreau din primăvară până în toamnă, „de la bujorii grei

¹ Șef de secție, Secția de istorie „Regina Maria”, Muzeul Național Bran;
e-mail: nicoleta_petcu_dana@yahoo.com.

numai o flacăra și crinii înalți de bunăvestire până la gherghinele și tufănelele piloa-se”².

Unitatea religiilor, a neamului omenesc, sugerată de credința Baha'i, îmbrățișată și de regina Maria, reprezintă o sursă de inspirație în alegerea temelor preferate care au stat la baza amenajării reședinței regale de la Balcic. Domeniul regal de la Balcic, un loc al păcii, cuprindea construcții și grădini sugerate de diverse simboluri religioase, printre acestea numărându-se vila cu minaret inspirată de arhitectura geamiilor turcești, alături de paraclisul ortodox de tradiție bizantină (Capela *Stella Maris*), dar și grădinile *Allah* și *Ghetsimani*. În grădinile amenajate de suverană erau cruci mari ortodoxe de piatră, cu inscripții, ca „simbol al speranței și mântuirii”³, basoreliefuri dedicate Maicii Domnului, dar și pietre tombale otomane. Templul *Maria Ruh*, care a primit numele după cel al misionarei din Anglia a credinței Baha'i, ca o încununare a concepției unității religiei, a fost o lucrare neterminată. Construcțiile de pe domeniul reginei Maria aveau și componente autohtone, cum ar fi cerdacurile în stil bulgăresc. Pavilionul cu colonadă concepută ca pe un claustru de mănăstire⁴, dispusă în jurul bazinului cu apă, *Suliman Leic*, poate fi asemănat cu scăldătoarea Vitezda din Ierusalim⁵, menționată în Noul Testament, amintind și de anticele băi romane, dar și de spiritul civilizației islamice. Deasupra cișmelei, datată încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, care alimentează bazinul, se păstrează următoarea inscripție: „Beți sănătoși din apa limpede de la această cișmea nouă, ridicată cu ajutorul lui Asan Ugli, fiul lui Holed aga”⁶. Întregul complex cu clădiri și grădini așezate în terase, cu fața spre mare, cu multe trepte din piatră, cu porți din fier forjat și cu canale și bazine de apă, amintesc, după unii autori, de labirintul regelui Minos din insula Creta, dar și de grădinile maure ale Alhambrei din Spania⁷.

Regina Maria, în lucrarea „Țara pe care o iubesc. Memorii din exil”, își amintea despre orașul aflat la marginea mării: „Balcicul este un oraș mititel și pitoresc, care aproape că se rostogolește în mare. Așezate în mici pâlcuri dezordonate, căsuțele sale turcești o iau în jos pe râpă, ca și cum ar aluneca treptat, ademenite de apa de sub ele.

O stradă abruptă duce la un port miniatural, iar pe ambele părți faleze din piatră cenușie, cu forme ciudat de rotunde, alcătuiesc un golf deasupra căruia se întinde mica așezare, într-o pașnică izolare.

Am fost acolo doar o dată, dar am păstrat o amintire vie a aspectului său pitoresc, a localnicilor de seminții diferite ce se îmbulzeau în jurul meu, a fermecătoarelor

² Emanoil Bucuța, *Balcic*, București, Editura Cronicar, 2003, p. 63-64.

³ Regina Maria a României, *Însemnări zilnice (1 ianuarie-31 decembrie 1926)*, vol. VIII, traducere de Sanda Ileana Racoviceanu, îngrijire de ediție, cuvânt înainte și note de Vasile Arimia, București, Editura Cognitia, 2010, p. 174.

⁴ Rodica Rotărescu și colectiv, *Casele de vis ale reginei Maria – Castelul Balcic*, Muzeul Național Peleş, 2013, p. 33.

⁵ Roșița Malceva-Zlatkova, *Castelul Balchik în fotografii vechi*, Ruse, GR21-CREATIVE TEAM, p. 11.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Alexandr Lambov, *Castelul la Balcic, cunoscut și necunoscut*, traducere în limba română de Pavel Sulai, Varna, Editura „Slavena”, p. 15-16.

sale căsuțe cocoțate, care păreau să se agațe cu dificultate de povârnișurile înguste și abrupte”⁸.

Balcic, 1937. Carte poștală ilustrată, colecția Daniela Petcu
(carte poștală ilustrată primită de la Gheorghe Ștefănescu)

În perioada interbelică, datorită farmecului deosebit, Balcicul a devenit un oraș de artă, locul preferat pentru creația a numeroși scriitori și pictori. Aici „puteai întâlni pictori cu șevaletul admirând imagini care apoi răsăreau pe pânzele lor, dându-le o viață nouă”⁹. În 1931, Emanoil Bucuța, în lucrarea „Balcic”, considera că în pictură „Balcicul a creat un adevărat curent cu putere aproape de școală. Curentul s-a băgat de seamă, nu numai la toate răspântiile orașului însuș[i], unde pictorul cu schela lui de scândură a ajuns o apariție obișnuită, dar, pentru cei cari nu se duceau atât de departe și pentru toată lumea, la expozițiile fiecărui an. (...) Marina, care era foarte răspândită la noi, a avut adevărate revărsări, și exotismul oriental, care ne plimba pictorii prin Turcia sau prin Algeria și Maroc, s-a așezat aici ca la izvoare”¹⁰. Despre școala de pictură a Balcicului, același autor menționează: „Școala Balcicului nu putea să fie decât o școală de lumină, și mai puțin de exotism oriental. Toate pânzele și desenele venite de-acolo cântă acest cântec al soarelui, care nicăieri în altă parte nu strălucește mai curat și nu vibrează mai cromatic din întâlnirea lui cu lucrurile. Fiecare ceas al zilei înseamnă o nouă și o nouă schimbare de decor. Natura își anină și alte podoabe, prin treceri încete, care dau cu atât mai mult fiorul nesfârșitului. Albastrul de-acum nu mai seamănă cu albastrul de-adineauri și trandafiriul de-aici e altul decât pembeul de-alături, cânepiul malului altul decât tutuniul unui perete coșcovit. Mulțimea lucrărilor din Balcic, ale aceluiaș pictor, se datorește nu numai belșugului de motive, ci luptei cu sine însuș[i] și cu o materie nespus de fugătoare. Fiecare grup de case, fiecare perspectivă, fiecare cafenea, fiecare cadână au fost zugrăvite de mai multe ori, de mai mulți. Unii, cari au venit cu o formă apăsător conturată au ajuns să topească totul în atmosferă, alții, albușii și prieteni ai petei pusă de dragul ei, s-au

⁸ Maria, Regină a României, *Țara pe care o iubesc: memorii din exil*, traducere din engleză și postfață de Maria Berza, București, Editura Humanitas, 2016, p. 71.

⁹ Balcica Măciucă, *Balcic*, București, Editura Semne, 2013, p. 9.

¹⁰ E. Bucuța, *op. cit.*, p. 66.

trezit înmănunchind impresiile și individualizând”¹¹. Amintindu-și de starea de spirit a Balcicului interbelic, Balcica Măciucă, poetă și critic de artă, fiica primarului din Balcic, Octavian Moșescu, mărturisea în scrierile sale: „Balcicul era o școală nu numai pentru tinerii care veneau aici să-și verifice talentul, ci și pentru pictorii care își definiseră personalitatea artistică. Toată pictura românească avea, la un moment dat, ca temă predilectă Balcicul. Era cel mai căutat motiv de inspirație pentru pictorii atrași de lumină și culoare. Balcicul pătrunsese, ca o cucerire a artiștilor, în expoziții, pinacoteci și colecțiile particulare”¹².

La Balcic, alături de o serie de pictori – cum ar fi Alexandru Szatmary, cel care a adus-o pe regina Maria la Balcic, „într-un popas care trebuia să fie numai de un ceas în drum spre Cavarna”¹³, Jean Al. Steriadi, Ion Teodorescu-Sion, Marius Bunesu, Ștefan Popescu, Petre Iorgulescu Yor, Cecilia Cuțescu-Stork, Nicolae Dărăscu, Ștefan Constantinescu, Lucian Grigorescu, Gheorghe Petrașcu, Nicolae Tonitza, Francisc Șirato, Ștefan Dimitrescu, Oscar Han și mulți alții –, a poposit și cuplul Rodica Maniu și Samuel Mützner, care avea și o casă în Balcic, pictorul C.C. Constantinescu-Ali Baba, dar și pictorița Casei Regale, Ottilia Michail Oteteleşanu.

Samuel Mützner, după ce fusese în Japonia, Manciuria, America de Sud¹⁴, a descoperit Balcicul în 1924, devenind un constant și pasionat iconograf al locului¹⁵. „Balcicul l-a subjugat imediat și tehnica pointilistă, pe care o adoptase influențat de neoimpresioniștii francezi Signac și Seurat, o erupție de lumină fărâmițată în tușe mărunte de culoare, aduce pe pânzele lui un Balcic nu numai contemplat, dar înțeles în ceea ce avea mai caracteristic. Experiența impresionistă s-a concretizat la Balcic în multe pânze, artistul hoinar până atunci adunându-și aici rodul experiențelor înșușite în timpul lungilor sale călătorii”¹⁶, mărturisea Balcica Măciucă în amintirile sale.

Samuel Mützner, ***Iarna la Balcic***, pictură în ulei pe pânză, 1924
(Muzeul Național Bran, nr. inv. C. 1096, fotografie realizată de Árpád Udvardi)

¹¹ *Ibidem*, p. 69-70.

¹² Balcica Măciucă, *op. cit.*, p. 129.

¹³ E. Bucuța, *op. cit.*, p. 61.

¹⁴ Balcica Măciucă, *op. cit.*, p. 143.

¹⁵ Doina Păuleanu, *Balcicul în pictura românească*, ediția a II-a revizuită, București, Editura ARC 2000, 2007, p. 262.

¹⁶ Balcica Măciucă, *op. cit.*, p. 143.

În colecția regală de pictură a Muzeului Național Bran se identifică o lucrare în ulei pe pânză, „Iarna la Balcic”, semnată în colțul din stânga jos, cu gri, de Samuel Mützner în 1924. Pictura de la începutul perioadei balciene înfățișează un colț din exoticul Balcic românesc, iarna, într-o manieră influențată de impresionism, cu tușe mai mici sau mai largi de culoare. Clădirile pictate în prim-plan sunt acoperite de zăpadă, iar în depărtare se observă marea, relieful deluros și cerul cu nori. Lucrarea este dominată de tonuri reci de albastru, gama cromatică fiind completată de verde, gri, violet, alb, brun și tonuri de ocru.

Dintre lucrările pictorului Constantin C. Constantinescu, numit și Ali Baba (1879-1967), prieten cu Ștefan Constantinescu și cu Lucian Grigorescu¹⁷, se păstrează în colecția Muzeului Național Bran două picturi în ulei pe pânză care abordează teme cu peisaje din Balcic. Unul dintre peisaje, cu certe calități plastice, ilustrează un golf de mare, cu case și vegetație în prim-plan, iar în depărtare se observă Coasta de Argint cu mici construcții îngrămadite printre arbori la poalele dealului, dispuse în amfiteatru. Spațialitatea este obținută prin construcția riguroasă și prin subtila armonizare a cromaticii perspective de la nuanțe de verde ale arborilor și tufișurilor, și cele de roșu ale acoperișurilor de case, cu mult alb de prim-plan, la griurile din fundal. În 1931, criticul Aurel D. Broșteanu observa că instinctul de vagabondaj și independența nepăsătoare în plan uman a lui C.C. Constantinescu nu se regăsesc în limpezimea peisajelor, grija față de adevărul local, convertirea picturalului în pitoresc și impresia de stampă geografică pe care le produc peisajele sale¹⁸. De asemenea, observa „diferențierea calitativă a tonurilor”, aerul care circulă „împrejurul lucrurilor, dând orizontului o pâlpâire imperceptibilă”¹⁹.

C.C. Constantinescu, *Peisaj din Balcic*, pictură în ulei pe pânză (MNB, nr. inv. C 1.535, fotografie realizată de Árpád Udvardi)

¹⁷ Doina Păuleanu, *op. cit.*, p. 197.

¹⁸ Apud Doina Păuleanu, *op. cit.*, p. 197. Aurel D. Broșteanu, *Pitoresc și pictural*, în „Gândirea”, X, 1931, p. 485-486.

¹⁹ *Ibidem*.

C.C. Constantinescu, **Peisaj cu bărci la Balcic**, pictură în ulei pe pânză (MNB, nr. inv. C. 1.334, fotografie realizată de Árpád Udvardi)

Cea de-a doua pictură a lui C.C. Constantinescu, „Peisaj cu bărci la Balcic”, ilustrează tot un golf de mare, dar particularizat cu trei bărci pe malul apei, în plan depărtat observându-se un deal alburii cu o culme domoală, care are pe poale o zonă cu case și arbori. Bărcile trase pe mal, „parcă uitate în timp și spațiu pe țărmul unei mări aparent liniștite”, erau numite de oamenii locului „mahoane”²⁰. Cu privire la locurile neînsemnate transformate în opere de artă de penelul pictorilor, Balcica Măciucă mărturisea în lucrarea „Balcic” următoarele: „Intuiția artistică rafinată i-a ajutat pe pictori să surprindă în imaginea fiecărui colț de aici, pentru alții neinteresant, o mărturie a unei înțelegeri profunde a poeziei locurilor”²¹. Tonalitatea picturii „Peisaj cu bărci la Balcic” este deschisă, predominând griurile colorate deschise, cu acor-duri de verde, roșu, albastru sau galben. La fel ca și în primul peisaj, lumina este directă, egală. Bărcile primesc nuanțe de albastru cobalt, roșu permanent, umbră arsă și albastru Prusia, iar cerul are o nuanță de albastru cobalt deschis. În lucrare abundă orizontalele, ceea ce imprimă o notă de calm compoziției. Tabloul păstrează rama din perioada interbelică, cu aplicații de stuc cu ornamente vegetale, finisate cu bronz auriu.

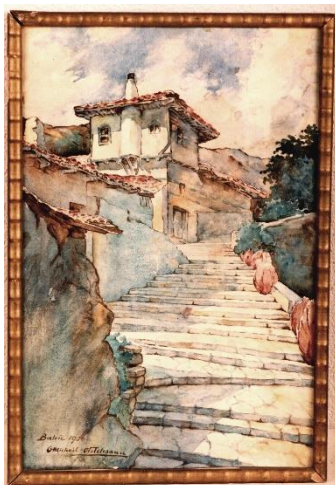
Otilia Michail Oteteleşanu (1885-1973), pictoriță a Casei Regale și protejată pe linie artistică a reginei Elisabeta a României, după ce a studiat desenul și pictura cu Sava Henția la Conservatorul de Muzică din București, și-a finalizat studiile artistice la Berlin, unde s-a specializat în tehnica emailului, și la Paris, luând lecții de gravură. Artista a realizat portrete ale regelui Carol I al României și ale reginei Elisabeta a României, copii după picturile vechilor maeștri pentru Castelul Peleş²². După trecerea în eternitate a reginei Elisabeta, s-a numărat în continuare printre artiștii Casei Regale a României. Aflată în anturajul regal, Otilia Michail Oteteleşanu realizează peisaje în acuarelă la reședințele preferate ale reginei Maria a României: Branul și Balcicul. Din colecția regală, Muzeul Național Bran păstrează două acuarele ale pic-

²⁰ Balcica Măciucă, *op. cit.*, p. 137.

²¹ *Ibidem*.

²² http://patzeltart.ro/v/OTETELESANU+--MICHAIL+OTILIA_001.

toriței, peisaje realizate după natură, la Balcic. Una dintre acuarele, semnată în 1930, intitulată „Peisaj cu case din Balcic”, este o lucrare cu tonalitate deschisă, cu dominantă rece (albastru de cobalt) în acord cu alburile încălzite cu oranj și ocru-galben, roșu sau umbră arsă. Pictura înfățișează o stradă îngustă cu trepte de piatră urcând spre o construcție, o veche moară de la reședința regală de la Balcic a reginei Maria. Același peisaj este fotografiat și publicat în 1932 în albumul lui Al. Bădăuță, „Privești românești”, apărut la îndemnul regelui Carol al II-lea.

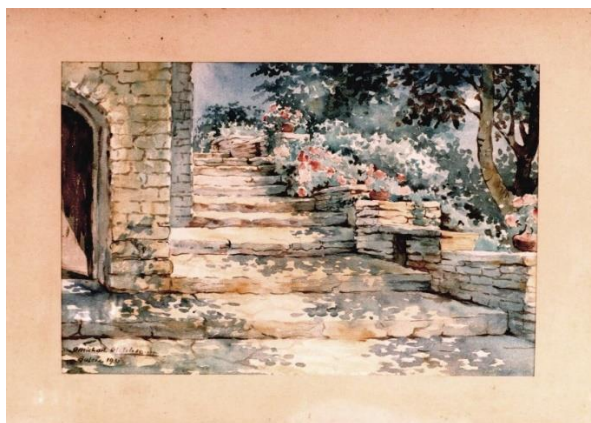
Ottilia Michail Oteteleșanu, ***Peisaj cu case din Balcic***, acuarelă pe hârtie, 1930 (MNB, nr. inv. C. 1.258, fotografie realizată de Árpád Udvardi)

Colț oriental la Balcic (Al. Bădăuță, *Privești românești*, București, Atelierele de Foto-Roto-Gravură „Adevărul” - S.A., 1932, p. 79; MNB, nr. inv. C. 2.115)

Cealaltă acuarelă, semnată în 1931, ilustrează un colț din grădina reginei Maria de la Balcic, din apropierea vilei *Mavi Dalga*, fiind reprezentate niște scări de piatră cu un parapet placat cu piatră, decorat cu vase de lut împodobite cu flori. Într-o parte se observă ușa arcuită a clădirii, zidurile acoperite cu piatră, iar în cealaltă parte apar crengile unui copac și vegetație. Domină zona de umbră cu tonuri reci, de

albastru cobalt, datorată vegetației abundente. Sunt și porțiuni de lumină, solare, mai mici, redată cu alb și tonuri de oranj și ocru-galben. Gama cromatică cuprinde tonuri de albastru, verde, roșu, oranj și ocru-galben, alături de nuanțe de brun. În cele două acuarele ale Ottiliei Michail Oteteleșanu culorile au transparență, observându-se și accente cu linii mai subțiri.

Ottilia Michail Oteteleșanu, *Peisaj cu scări la Balcic*, acuarelă pe hârtie, 1931 (MNB, nr. inv. C. 1.917, fotografie realizată de Árpád Udvardi)

Regina Maria la Mavi Dalga (imagine publicată în Diana Mandache, *Balcicul reginei Maria*, București, Editura Curtea Veche Publishing, 2014, p. 104)

O altă acuarelă din colecția Muzeului Național Bran, care provine probabil din fondul regal, redă un colț din Balcic, fiind realizată fără prea multe detalii, în culori transparente, cu tonuri de oranj, nuanțe de verde, albastru, violet, roșu, gri, tonuri de galben-verzui. Clădirea mai înaltă, cu două turnuri (moara din Balcic), se poate identifica și în alte picturi, cum ar fi: „Vedere la țărmul mării” de Ștefan Dimitrescu (ulei pe carton, semnat, nedatat, de la Complexul Muzeal Național Moldova-Iași), „Moară la Balcic” (ulei pe pânză, semnat, nedatat, de la Muzeul de Artă Cluj-Napoca) și „Balcic” (ulei pe carton, semnat, nedatat, de la Muzeul „Vasile Pârvan”, Bârlad), lucrări semnate de Dumitru Ghiață, „Peisaj” de Lucian Grigorescu (ulei pe pânză, semnat, nedatat, de la Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea) sau „Peisaj din

Balcic” de Alexandru Moser Padina (ulei pe pânză, nesemnat, nedatat), aflat în colecția Muzeului Național de Artă al României²³. În lucrarea „Acoperișuri roșii, Balcic” (ulei pe pânză, semnat, nedatat), din colecția Muzeului de Artă Constanța, Ștefan Constantinescu a înfățișat clădirea din dreapta imaginii, cu etajul care depășește parterul, și casa cu lemn negru de peste drum, cu gard de piatră²⁴.

Peisaj cu case la Balcic

(MNB, nr. inv. C. 1.563, fotografie realizată de Árpád Udvardi)

Tematica pitorescului Balcic, redată în picturile aflate în colecția Muzeului Național Bran, completa în perioada interbelică interioarele create de regina Maria la Bran. „Regina era o artistă, pentru ea frumosul era un punct cardinal, iar frumosul însemna și culoare. Pictura a fost, de altfel, primul domeniu în care și-a încercat talentul. Adeseori, a fost auzită rostind cuvintele «gândesc în culoare». Și, îndrăznesc să afirm, a simțit prin culoare”²⁵, mărturisea criticul de artă Balcica Măciucă. Tablourile pictate cu teme balciene au reprezentat la Bran una dintre componentele preferate în organizarea interioarelor de epocă. Inventarul bunurilor aflate în Castelul Bran la data de 31 decembrie 1947, realizat după abdicarea regelui Mihai I al României, menționează cele două acuarele ale Otiliei Michail Oteteleşanu în camera din turnul rotund al castelului, unde era amenajată călcătoria²⁶, iar picturile lui C.C. Constantinescu în camerele Casei Administrației și Locuința de Iarnă, un complex arhitectural amenajat de principesa Ileana a României în clădirile care pe vremuri adăposteau vama dintre Transilvania și Țara Românească, iar în timpul reginei Maria, Casa Suitei²⁷.

În anul 2013, trei dintre tablourile cu peisaje din Balcic (peisajele lui C.C. Constantinescu și cel al lui Samuel Mützner) au făcut parte din expoziția temporară

²³ Doina Păuleanu, *op. cit.*, p. 121, 176, 177, 185, 281, 372, 373 și 376.

²⁴ *Ibidem*, p. 63 și 370.

²⁵ Balcica Măciucă, *op. cit.*, p. 205.

²⁶ Arhivele Naționale București, Fond Ministerul Artelor și Informațiilor. Direcția Administrativă, dosar nr. 349/1948, f. 137.

²⁷ Nicoleta Petcu, *Casa Vămii de la Bran în perioada interbelică*, în „Țara Bârsei”, II (XIII), (serie nouă), nr. 2, Muzeul „Casa Mureșenilor” Brașov, 2003, p. 93.

„Salonul de ceai al reginei Maria”, organizată într-o cameră de la parterul pavilionului central al clădirilor Văzii Medievale Bran, iar cele trei acuarele cu peisaje balciciene au fost valorificate cu prilejul expoziției temporare „Mobilier în stil Bran”, deschisă publicului în perioada 2016-2017. Astăzi, cele trei acuarele și picturile în ulei ale lui C.C. Constantinescu fac parte din expoziția permanentă a muzeului, amenajată în imobilul din strada Aurel Stoian nr. 14, din Bran, potențând din punct de vedere artistic *Sala cu mobilier neoromânesc* și recompunând atmosfera preferată a suveranei.

Muzeul Național Bran. Sala cu mobilier neoromânesc
(fotografie realizată de Constantin Dina, 2018)

Dacă aceste lucrări aduceau Balcicul la Bran, o serie de obiecte de artă decorativă din metal sau lemn, care decorau interioarele de epocă ale Castelului Bran, se regăseau și în camerele amenajate de regina Maria la vila *Tenhă Juvah*. Inventarele de epocă și imaginile din perioada interbelică ne dovedesc acest lucru. Între cele două reședințe regale exista o legătură de suflet, poate și o oarecare armonie artistică, datorate augustei proprietare. La Bran, apoi la Balcic, suverana și-a materializat viziunea artistică în ceea ce privește stilul artistic personal de decorare a interioarelor, pornind de la acele „odăi românești”, înfrumusețate cu „acel ceva fără nume”, care se va numi stilul artistic „Regina Maria”²⁸. Atât la Bran, cât și la Balcic, erau amenajate interioare caracterizate prin eclectism, cu tot felul de obiecte preferate, aranjate în camere văruiți în alb, cu mici nișe în grosimea zidului, cu vase de piatră adosate pereților, cu rol de agheasmatare, cu șeminee albe, unele „combinat cu sobe copiate după modelul turcesc”²⁹ de la Balcic, cum este cazul celor de la *Tenhă Juvah*, iar altele decorate cu cahle transilvănene ale meșterilor sași, în cazul celor de la Bran, sau mici ferestre cu traforuri bizantine din piatră, un univers care ilustrează pe deplin ideile artistice ale reginei Maria, marcate de Art Nouveau, dar și de stilul național, neoromânesc. La Balcic, o influență majoră în concepția artistică a reginei a avut-o arta și civilizația turcă, determinată de atmosfera orientală a locului. În 4 septembrie 1928, pentru regina Maria a României, Castelul Bran și cu *Tenhă Juvah*, cele două case pe care le iubea deopotrivă, erau „fiecare cu decorul său, cu atmosfera lor atât de diferită”³⁰.

²⁸ Regina Maria, *Casele mele de vis*, în „Boabe de grâu”, nr. 2, aprilie 1930, p. 74.

²⁹ Regina Maria a României, *Însemnări zilnice* ..., p. 115.

³⁰ *Ibidem*, p. 306.

Totuși, deși erau în locații diferite, una la munte, alta la mare, cele două case aveau și unele asemănări. Un lucru preluat de la Bran este și harpa eoliană din vârful minaretului, un turn cu secțiune circulară, cu rol doar de observație și contemplare a frumuseților Balcicului. La Bran, într-un loc aflat în bătaia vântului, același tip de harpă, numit local orgă eoliană, era instalat pe vârful turnului rotund, situat pe latura de vest a castelului.

Castelul Bran, turnul de vest cu orga eoliană

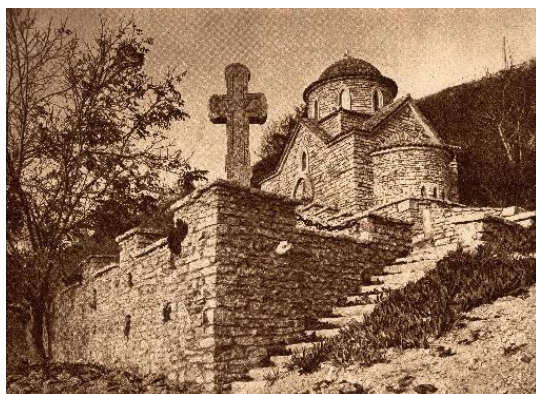
(fotografie realizată de Gabriela Cocora pentru albumul *Castelul Bran* tipărit la I.P. „Fabrica de Timbre”, București, p. 77)

Balcic, vila *Tenha Juvah*, minaretul cu harpa eoliană

(fotografie realizată de Nicoleta Petcu în 2010)

Și la Bran, apoi și la Balcic, la dorința reginei Maria, în parcurile regale au fost ridicate cruci de piatră, iar capela ortodoxă *Stella Maris* de la Balcic a fost modelul pe care principesa Ileana a României, fiica suveranei, l-a ales în 1947 pentru lăcașul de cult ortodox din curtea spitalului de război de la Bran, unde intenționa să adăpostească caseta cu inima reginei Maria, adusă la Bran de la Balcic, în anul 1940, ca urmare a cedării Cadrilaterului Bulgariei.

Biserica *Stella Maris* din Balcic

(Al. Bădăuță, *Privești românești*, București, Atelierele de Foto-Roto-Gravură „Adevărul” - S.A., 1932, p. 185; MNB, nr. inv. C. 2.115)

Capela din Bran

(fotografie realizată de Nicoleta Petcu în 2014)

În camera reginei Maria de la Balcic, potrivit imaginilor de epocă, descoperim un interior cu mobilier comod, cu divane acoperite cu perne, cu diferite țesături, cu fotolii tapițate, cu măsuțe joase, cu candelă, cruci și icoane ortodoxe, cu vase orientale sau occidentale, pline cu flori. În 15 aprilie 1926, contabilizând lucrurile necesare amenajării vilei *Tehna Juvah*, regina nota: „De când am început să construiesc am început să strâng pentru ea tot felul de lucruri vechi deosebite, inclusiv o colecție de icoane vechi și candelabre de argint pentru că această casă va fi esența stilului și gustului meu particular, o perfecție tip-top potrivit ideilor mele. (...) Toate vasele mele vechi deosebite, vasele de aramă, de bronz, de piatră, vor fi la fel de potrivite aici ca și la Bran. De fapt, *Tehna Juvah* va deveni cel mai puternic rival al Branului”³¹.

³¹ *Ibidem*, p. 115.

Balcic, vila *Tenha Juvah*. Camera reginei Maria
(imagine publicată în Diana Mandache, *op. cit.*, p. 71)

Fotoliu, atelier românesc, începutul secolului al XX-lea
(MNB, nr. inv. C. 1.374, fotografie realizată de Árpád Udvardi)

Dintre piesele de mobilier din camera reginei de la Balcic, se remarcă un fotoliu cu șezuta tapițată și cu spătarul din lemn crestat cu motive neoromânești, un tip de mobilier întâlnit și la reședința de la Bran, în colecția Muzeului Național Bran existând două fotolii asemănătoare (nr. inv. C. 1.374 și nr. inv. C. 1.626). Un vas de tip „Kovsch” din lemn sculptat, sub formă de rață, identic cu cel care se păstrează în colecția Muzeului Național Bran, se afla pe covorul de lângă divanul din camera reginei de la vila *Tenha Juvah*, iar lângă șemineu, pe lada grecească, regina Maria așeza uneori o frumoasă casetă de argint sub formă de rodie³², asemănătoare cu piesa care se păstrează în colecția muzeului din Bran.

³² Diana Mandache, *op. cit.*, p. 74.

Vas tip *Kovich*, atelier rusec, secolul al XIX-lea
(MNB, nr. inv. C. 144, fotografie realizată de Árpád Udvardi)

Casetă, sfârșitul secolului al XIX-lea
(MNB, nr. inv. C. 247, fotografie realizată de Árpád Udvardi)

Mai menționăm, din camera reginei de la Balcic, un arzător de mirodenii din alamă aurită, piesă care era întâlnită și în dormitorul suveranei de la Castelul Bran.

Balcic, vila *Tenha Juvah*. Camera reginei Maria
(imagine publicată în Diana Mandache, *op. cit.*, p. 73)

Vas de ars mirodenii, atelier oriental, secolul al XIX-lea
(MNB, nr. inv. C. 246, fotografie realizată de Árpád Udvardi)

În sufrageria reginei de la Balcic, pe masă erau preferate sfeșnice din argint identice cu unele piese care se află în inventarul muzeului din Bran, iar o valoroasă cană de cositor, aidoma celei din colecția muzeului din Bran, decora șemineul³³.

Sfeșnic, secolul al XIX-lea
(MNB, nr. inv. C. 248, fotografie realizată de Árpád Udvardi)

Balcic, vila Tenha Juvah. Sufrageria
(imagine publicată în Diana Mandache, *op. cit.*, p. 75)

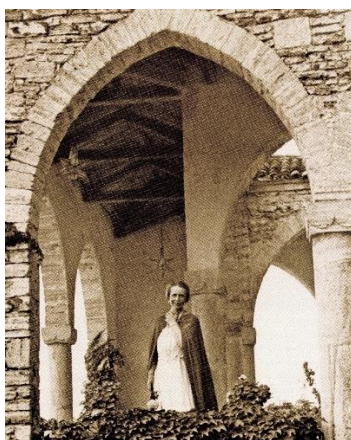
Cană, secolul al XVII-lea
(MNB, nr. inv. C. 802, fotografie realizată de Árpád Udvardi)

³³ Rodica Rotărescu și colectiv, *op. cit.*, p. 67.

O lampă sub formă de stea, similară celor de la pavilionul *Apele Păcii*, astăzi înlocuite de felinare, se mai păstrează în colecția Muzeului Național Bran.

Lampă, începutul secolului al XX-lea
(MNB, nr. inv. C. 1.562, fotografie realizată de Árpád Udvardi)

Regina Maria la Apele Păcii
(imagine publicată în Diana Mandache, *op. cit.*, p. 97)

La Bran, regina Maria a „redeșteptat la o viață nouă, micul castel părăsit”, iar „*Tenha-Juvah* de la Balcic a fost locul cel înfăptuit”, unde suverana a făcut „din vis un adevăr”³⁴. Branul și Balcicul au fost cele mai iubite case de vis ale reginei Maria, iar obiectele care se păstrează din fondul regal în colecția Muzeului Național Bran ilustrează, alături de valoarea lor artistică, și legătura incontestabilă dintre cele două proprietăți regale.

³⁴ Regina Maria, *Scrisoare către Țară*, în „Revista Subofițerilor” (Activi din toate armele), sub înaltul patronaj al M.S. Regelui Carol al II-lea, No. 266-267-268/Iulie-August-Sept. 1938, p. 7.